

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 35/1996 vp

Hallituksen esitys pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Eduskunta on 30 päivänä lokakuuta 1996 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 208/1996 vp pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 8 päivänä syyskuuta 1995 valiokuntaan lähettämän ed. Jouko Jääskeläisen /skl ym. lakialoitteen 20/1995 vp laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 2 §:n ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta ja eduskunnan 12 päivänä marraskuuta 1996 valiokuntaan lähettämän ed. Jorma Huuhtasen /kesk ym. lakialoitteen 65/1996 vp laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 2 §:n muuttamisesta sekä eduskunnan 30 päivänä toukokuuta 1995 valiokuntaan lähettämät ed. Kirsti Ala-Harjan /kok ym. toivomusaloitteen 221/1995 vp päivähoitomaksun määräytymisen muuttamisesta nettotuloperusteisiksi ja ed. Jouko Jääskeläisen /skl ym. toivomusaloitteen 235/1995 vp kotihoidon tuen kehittämisestä sosiaali- ja eläketurvan takaavaksi hoitopalkaksi.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti on perustuslakivaliokunta antanut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä lausunnon. Perustuslakivaliokunnan lausunto 39/1996 vp on mietinnön liitteenä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ministeri Terttu Huttu-Juntunen, ministeri Arja Alho, hallitusneuvos Eija Koivuranta, neuvotteleva virkamies Martti Lähtinen ja erikoistutkija Riitta Sääntti sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Raija Koskinen, finanssineuvos Reino Niinivaara ja johtava ekonomisti Aino Salomäki valtiovarainministeriöstä, hallitussihteeri Raimo Kärkkäinen ja ylitarkastaja Keijo Tanner ympäristöministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Simo Juva opetusministeriöstä, tutkimuspäällikkö Matti Heikkilä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta, toimeentuloturvapäällikkö Elise Kivi-

mäki Kansaneläkelaitoksesta, johtaja Berndt Långvik ja sosiaali- ja terveystoimenpäällikkö Tuula Taskula Suomen Kuntaliitosta, talouspoliittinen asiamies Pekka Tsupari Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, asiamies Juhapekka Suutarinen Palvelutyönantajista, sosiaalipoliittinen sihteeri Sinikka Näätsaari Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, sosiaali- ja terveystoiminnasta asiamies Riitta Työläjä Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta, lakimies Markku Kojo Akavasta, toimitusjohtaja Rauno Kervinen Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, päivähoidon asiantuntija Seija Nordqvist Espoon kaupungin sosiaalivirastosta, suunnittelu- ja tutkimusjohtaja Seppo Prunnila Tampereen kaupungin sosiaalivirastosta, sosiaali- ja terveysjohtaja Urpo Alanko Vantaan kaupungin sosiaalivirastosta, päivähoiton suunnittelija Tiina Leinonen Kajaanin kaupungin edustajana, sosiaalisihhteeri Anne Liimatainen Kuusjoen kunnan edustajana, tutkimuspäällikkö Teemu Lehtinen Veronmaksajain Keskusliitosta, ohjelmapäällikkö Anna-Leena Välimäki Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, toiminnanjohtaja Mauri Upanne Lastensuojelun Keskusliitosta, ammattiasiainsihhteeri Marjatta Kekkonen Terveystoiminnan ja Sosiaalihuoltoalan Ammattijärjestö TEHY:stä, puheenjohtaja Ritva Semi Lastentarhanopettajaliitosta, liittosihteeri Marjatta Pakarinen Sosiaalitoiminnan ja Nuorisotyön Keskusliitosta, puheenjohtaja Annukka Paasikivi Lapsen Kotihoito ry:stä ja puheenjohtaja Birgitta Köhler edustaan Helsingin, Vantaan ja Espoon päivähoitoliikettä sekä yliassistentti Veli-Matti Ritakallio ja lehtori Pentti Rönkkö.

Hallituksen esitys ja eduskunta-aloitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan pienten lasten hoidon tukijärjestelmää kehitettäväksi lasten päivähoidosta perittävien maksujen ja lasten vanhemmille tai heidän valitsemalleen yksityisen hoidon tuottajalle maksettavan tuen uudistami-

sella. Perheillä olisi nykyisen kaltainen valintaoikeus kunnan järjestämän päivähoidon ja taloudellisen tuen välillä. Lasten kotihoiton tuen muodossa annettava tuki korvattaisiin kuitenkin uudella lasten yksityisen hoidon tukea koskevalla lainsäädännöllä. Kunnan järjestämän päivähoiton ja yksityisen hoidon tuen välinen valintaoikeus koskisi vanhempien itse hoitaessa lasta niitä perheitä, joissa nuorin näin hoidettavista lapsista on alle kolmivuotias. Muuhun yksityisen hoidon tukeen perheet olisivat oikeutettuja samaan tapaan kuin kunnan järjestämään päivähoitoon alle kouluikäisten lasten osalta. Yksityisen hoidon tuki muodostuisi lapsen iän mukaan porrastetusta hoitorahasta ja tulosidonnaisesta hoitolisästä.

Kunnan järjestämän lasten päivähoiton maksuja muutettaisiin osana uudistusta siten, että tuloharkinta vastaisi mahdollisimman tarkasti lasten yksityisen hoidon tuen hoitolisää määrätessä noudatettavaa tuloharkintaa. Päivähoiton kuukausimaksu olisi 200—1 000 markkaa, ja kunta voisi eräin laissa säädetyin rajoituksin vapauttaa harkinnanvaraisesti pienituloiset perheet maksusta tai ottaa käyttöön 1 200 markan kuukausimaksun suurituloisille perheille.

Lasten yksityisen hoidon tuen toimeenpanosta vastaisi kansaneläkelaitos. Se myös tekisi selvityksen ja päätöksen perheen tuloista, joiden perusteella kunta määräisi päivähoitomaksun.

Esitys liittyy laajempaan uudistushankkeeseen, jolla pyritään yhteensovittamaan lasten hoidon tuet, asumisen tuki, toimeentulotuki, työttömyysturva ja verotus työntekoa kannustaviksi. Esitys liittyy myös valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1997 elokuun alusta. Tuen maksaminen yksityisen hoidon tuottajalle alkaisi kuitenkin vasta vuoden 1998 alusta, mitä ennen tuki suoritettaisiin perheille.

Lakialoitteessa 20/1995 vp ehdotetaan lasten kotihoiton tukea kehitettäväksi siten, että se muodostuisi hoitopalkaksi, jonka nojalla olisi oikeus kunnalliseen eläkkeeseen.

Lakialoitteessa 65/1996 vp ehdotetaan, että päivähoidosta perittäisiin asetuksella tarkemmin säädettävä prosentuaalinen maksu.

Toivomusaloitteessa 221/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin lasten päivähoitomaksujärjestelmän kehittämiseksi sellaiseksi, että se määräytyy huoltajan nettoansioden mukaan prosentuaalisesti maksimikattoon saakka.

Toivomusaloitteessa 235/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimiin kotihoiton tuen kehittämiseksi riittävän sosiaali- ja eläketurvan takaavaksi hoitopalkaksi lastaan kotona hoitavalle.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan pienten lasten hoidon uudistamisella pyritään kannustamaan työntekoon yhteensovittamalla muun muassa lasten hoidon tukimuodot asumisen tukemisen, toimeentulotuen, työttömyysturvan ja verotuksen kanssa. Uudistuksella pyritään myös yksinkertaistamaan ja selkeyttämään pienten lasten hoitojärjestelmää sekä yhtenäistämään nykyisiä kuntien välisiä eroja, jotka ilmenevät ennen kaikkea päivähoitomaksuissa. Tavoitteet ovat tärkeitä ja kannatettavia, mutta sosiaali- ja terveystieteiden mielestä niissä on onnistuttu vain osittain. Tämä johtuu myös siitä, että tavoitteiden toteuttamisen keinot ovat keskenään ristiriitaisia, eikä täysin optimaalinen järjestelmä ole luotavissa. Lisäksi muun muassa kannustavuusnäkökohdan merkitys vähenee siitä syystä, että kannustavakaan järjestelmä ei välttämättä johda korkeana pysyttelevän työttömyyden takia työllistymiseen. Vastaa vasti järjestelmä, jolla pyritään samanaikaisesti hallinnoimaan kunnallista päivähoitoa ja sen osana kuntien yksityisiltä ostamia palveluja, perheiden yksityisiltä ostamia tuettuja palveluja sekä perheen itsensä järjestämää pienten lasten hoitoa, ei voi olla kovin yksinkertainen eikä kaikin osin selkeäkään, kun siihen liittyy erilaisia ikärajoja, markkamääriä ja muita tuen ehtoja.

Sosiaali- ja terveystieteiden mukaan hallituksen esitykseen tekemillään muutoksilla omalta osaltaan selkeyttämään järjestelmää ennen kaikkea painottamalla vanhempien tai muiden huoltajien itse järjestämän hoidon tukea alle kolmivuotiaalle lapsille ja näiden sisaruksille, yhtenäistämällä pääosin hallituksen esityksessä mainitulla tavalla kuntien enimmäispäivähoitomaksua, jossain määrin yksinkertaistamalla tukien ja maksujen hallinnollista järjestelyä sekä muuttamalla lain teknistä säätelyä. Ratkaisun keskeisenä perusteluna on pyrkimys välttää uutta alle kolmivuotiaiden hoidon tukeen kohdistuvaa leikkausta vuoden sisällä ja vähentää painetta

kunnalliseen päivähoitoon varsinkin nuorimpien lasten osalta. Kotona tapahtuvan hoidon riittävä tukeminen myös ehkäisee siirtymistä työttömyysturvalle.

Valiokunta ehdottaa järjestelmän rakennetta selkeytettäväksi siten, että vanhemman tai muun huoltajan sekä muutoin muun henkilön kuin hoidon tuottajan antamaa hoitoa kutsutaan lasten kotihoidoksi ja siihen myönnettävää tukea lasten kotihoidon tueksi, ja vastaavasti hoidon tuottajan antamaa hoitoa lasten yksityiseksi hoidoksi ja tukea lasten yksityisen hoidon tueksi. Tästä syystä myös ensimmäisen hallituksen esitykseen sisältyvän lain nimeksi valiokunta ehdottaa lakia lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. Tästä aiheutuu runsaasti teknisiä muutoksia lakiin, joita ei jäljempänä enää erikseen perustella.

Hoitojärjestelmien laajuus ja merkitys

Lasten hoitojärjestelmä muodostaa volyymiltaan ja taloudeltaan merkittävän kokonaisuuden. Kaikkiaan alle kouluikäisiä lapsia on noin 451 000, joista eri hoitojärjestelmien piirissä on noin 394 000. Tuetun hoidon ulkopuolella on lapsia noin 57 000. Hoitojärjestelmien kustannusten kokonaisuus on 9 655 miljoonaa markkaa, minkä lisäksi äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa maksetaan noin 55 000 lapsesta yli 3 500 miljoonaa markkaa.

Hoitojärjestelmistä laajin on kunnallinen päivähoito, johon osallistuu noin 184 500 lasta ja johon käytetään rahaa noin 7 270 miljoonaa markkaa. Nykyistä kotihoidon tukea maksetaan noin 132 000 lapsesta noin 2 000 miljoonaa markkaa. Tähän hallituksen esitykseen sisältyvän kotihoidon tuen piiriin arvioidaan tulevan noin 134 000 lasta ja yksityisen hoidon tuen piiriin noin 20 000 lasta. Taloudellisesti tämä merkitsee vastaavasti 2 150 ja 240 miljoonan markan kustannuksia.

Lasten päivittäisen hoidon järjestämistä ei voida arvioida vain julkisen talouden kustannuksena. Järjestelmä on keskeinen tekijä luotaessa edellytyksiä perheen aikuisten työssäkäynnille. Palvelujärjestelmänä se on myös merkittävä työllistäjä, ja kotona tapahtuva hoito on nykyisin tärkeä mahdollisuus tosiasialliseen työvuorotte- luun.

Lasten kotihoidon tuki

Valiokunta ehdottaa kotihoidon tuen järjestelmän ytimeksi alle kolmivuotiaan ja samaan

perheeseen kuuluvan hoitorahaan oikeuttavan alle kolmivuotiaan kanssa samalla tavalla hoidettavan vanhemmankin lapsen hoitorahaa ja hoitolisää. Tämä merkitsee taloudellisen tuen painopisteen asettamista alle kolmivuotiaiden osalta hoitamiseen kotona. Järjestelmä ei kuitenkaan estä valitsemasta vanhempien niin halutesa hoidon tuottajan antamaa yksityistä hoitoa tai kunnallista päivähoitoa. Perheet kuitenkin joutuvat taloudellisesti eri lailla tuetuksi tällaisten valintojen johdosta. Kun tätä ratkaisua verrataan nykyiseen lasten kotihoidon tukeen, asetuvat etuudet suunnilleen samalle tasolle. Ehdotettu tuki on 1 500 markkaa ensimmäisestä alle kolmivuotiaasta lapsesta ja iästä riippuen 500 tai 300 markkaa kuukaudessa seuraavista lapsista. Voimassa oleva kotihoidon tuki on kuukaudessa 1 500 markkaa alle kolmivuotiaasta lapsesta ja 300 markkaa seuraavista.

Kotihoidon tuki alle kolmivuotiaiden kotona tapahtuvaan hoitoon vahvistaa valiokunnan käsityksen mukaan kannustavuutta siinä suhteessa, että voimassa olevan työsopimuslain mukaan hoitovapaata on mahdollista saada vain alle kolmivuotiaan lapsen hoitamiseksi. Kotihoidon tuen ulottaminen samaan aikarajaan antaa työssä käyville vanhemmille mahdollisuuden tosiasiallisesti hoitaa lasta ja merkitsee toimivaa perhe-elämän ja työelämän yhteensovittamista. Se merkitsee myös kotihoidon tuen käyttämistä tosiasiallisesti eräänlaisena työnteon vuorotteluvapaana ja antaa työllistymismahdollisuuksia sen johdosta, että vanhempi irtautuu työelämästä oman lapsensa hoitamiseen.

Ehdotettuun kotihoidon tukeen kuuluva hoitolisä, enintään 1 000 markkaa, on tulosidonnainen. Se maksetaan vain yhdestä perheen lapsesta. Voimassa olevan lasten kotihoidon tukijärjestelmän lisäosa on määrältään enintään 1 200 markkaa ja se maksetaan vain yhdestä lapsesta. Kun tulorajat ovat erilaiset, ei suora vertailu ole mahdollinen, mutta uuden kotihoidon tuen hoitolisä ulottuu laajemmalle tuloalueelle kuin lisäosa.

Lasten yksityisen hoidon tuki

Uutena hoitomuotona voimassa olevaan järjestelmään nähden on hoidon tuottajalle maksettava yksityisen hoidon tuki. Sen tärkein merkitys verrattuna nykyiseen kotihoidon tuen perusosaan on, että vältetään kaksinkertaiselta verotukselta ja että tukea on mahdollista käyttää myös niissä tilanteissa, joissa perheessä ei ole alle

kolmivuotiaista lasta. Näin ollen tuki on tältä osin ensisijaisesti kunnallisen päivähoidon vaihtoehto. Perheiden kannalta tukimuoto on taloudellisesti uusi, joskin myös voimassa olevaa kotihoidon tukea on voinut käyttää yksityisten päivähoitopalvelujen ostamiseen. Kun hoitoraha on 700 markkaa, ei se yksiläpöisessä perheessä vielä verotuksen jälkeenkään vastaa nykyisen kotihoidon tuen 1 500 markkaa, mutta, kun tuki voidaan maksaa perheen kaikista lapsista, merkitsee se monilapsisissa perheissä nykyistä suurempaa tukea yksityisen hoidon palvelujen ostamiseen.

Yksityisen hoidon hoitolisä on uusi elementti järjestelmässä. Sitä voidaan tulosidonnaisena maksaa enintään 800 markkaa kaikista päivähoitovalintaoikeuden piirissä olevista lapsista, jotka eivät käytä kunnallista päivähoitoa.

Useissa kunnissa on käynnissä päivähoito palvelurahakokeilu, josta saadut tulokset ovat varsin rohkaisevia. Lainsäädäntö on tarkoitus yksityisen hoidon tuen maksamisen osalta saattaa voimaan hallituksen esityksestä poikkeavasti jo vuoden 1997 elokuun alusta, joten kokeilu voi jatkua suhteellisen joustavasti ja keskeytyksittä.

Lasten päivähoito ja esiopetus

Ehdotettu järjestelmä merkitsee puuttumista kunnalliseen lasten päivähoitoon vain siitä määrättävän maksun suhteen. Päivähoitolla on tärkeä ja lapsiperheiden kannalta keskeinen merkitys hyvinvointipalveluna, joka antaa mahdollisuuden molemmille vanhemmille työssäkäyntiin ja tukee perheiden mahdollisuuksia hankkia ja hoitaa lapsia yhdistäen perhe-elämä ja työssäkäynti. Tästä syystä päivähoito on myös oltava järjestelyltään siten joustavaa, että se voi vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin ja tehdä mahdolliseksi työssäkäynnin työelämän vaatimusten mukaisesti. Päivähoitoa ei tule pitää vain lasten fyysistä hoitoa ylläpitävänä järjestelmänä, vaan tärkeää ovat varhaiskasvatuksen ja koulunkäyntiä tukevan esiopetuksen järjestelyt. Nämä tekijät ovat kiinteässä yhteydessä päivähoitoon laatuun, johon on jatkuvasti kiinnitettävä huomiota.

Esiopetuksella on tehtyjen tutkimusten mukaan tärkeä merkitys lapsen myöhemmälle koulunestystykselle, mistä syystä kuusivuotiaiden saaminen järjestelmään on tärkeää. Esiopetusta koskeva uudistus onkin toteutettava kiireellisesti, ja sen yhteydessä on järjestelmästä tehtävä koulutoimen ja päivähoitoon suhteen perheiden kannalta kustannusneutraali.

Kotihoidon tukeen ja yksityisen hoidon tukeen kuuluu tulosidonnainen hoitolisä. Toinen tekijä, jossa perheen tulot vaikuttavat pienten lasten hoidon järjestelyyn, on päivähoito maksujen määräytyminen. Valiokunta ehdottaa — samoin kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan — että tulokäsitteet ja perhekäsitteet kotihoidon ja yksityisen hoidon tuessa ja päivähoito maksuissa ovat yhtenevät. Prosenttimäärä, jolla toisaalta kotihoidon ja yksityisen hoidon hoitolisä alenee ja toisaalta päivähoito maksu nousee, on perhetyyteittäin molemmissa järjestelmissä sama.

Päivähoito maksut ovat nykyisin kunnittain varsin erilaiset. Uudistus saattaa kunnittain merkitä huomattavia muutoksia varsinkin niissä tapauksissa, joissa kunnat ovat kiristäneet merkittävästi sosiaali- ja terveysministeriön tulososuusrajajoja maksua määrättäessä. Näissä tapauksissa maksut ensisijaisesti alenevat. Toisaalta niissä kunnissa, joissa päivähoito maksuja on tietoisesti alennettu, tämä menettely on edelleen mahdollista, koska lainsäädäntöön sisältyvät maksut ovat enimmäismaksuja. Nykyinen enimmäismaksu on 1 430 markkaa, kun se valiokunnan ehdotuksen mukaan on 1 000 markkaa kuukaudessa. Kunnat voivat päättää itse maksujen enimmäisprosentin alentamisesta. Esityksen perusteella kunnat voivat alentaa, mutteivät kiristää maksutasoa.

Hallituksen esitykseen ja valiokunnan ehdotukseen sisältyvä prosentuaalisesti nouseva maksu merkitsee lasten nykyiseen päivähoitoon sisältyneen merkittävimmän tuloloukkumekanismien purkamista, koska tulojen lisäyksestä aiheutuva päivähoito maksun korotus ei verotuksenkaan vaikutukset huomioon ottaen voi olla bruttotulojen nousua suurempi. Tämän pitäisi johtaa ainakin päivähoitoon kuuluvalta osalta tosiasiallisen ”100-prosenttisen rajaveron” poistumiseen. Vähäinen tuloloukku syntyy siitä, ettei alle sadan markan maksua peritä, joten tulojen noustessa siten, että maksun sadan markan raja ylittyy, maksun nousu on portaittainen. Jossain määrin epäjohtonsuuntaisuutta maksuun syntyy myös siitä, että tulopohjassa otetaan perheen lapset huomioon maksua alentavana tekijänä, mikä johtaa eräissä tapauksissa maksun nopeaan nousuun.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan päivähoito maksusta vapauttamisen rajoitukseksi sitä, että lapsen vanhempien tai muiden huoltajien on oltava omassa tai toisen työssä, työharjoittelussa, opiskeltava tai oltava työkyvyttömiä. Perus-

tuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valio-kunta ehdottaa tämän rajauksen poistettavaksi. Tällöin maksuvapautuksen perusteiksi tulevat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaiset nykyiset perusteet, joiden nojalla maksu voidaan jättää perimättä tai sitä voidaan alentaa elatusvelvollisuuden, toimeentuloedellytysten ja huollollisten näkökoh-tien perusteella. Kun ehdotettu maksu on pro-sentuaalinen, voinevat toimeentuloedellytykset tulla otetuksi huomioon lähinnä erityisissä talou-dellisissa vaikeuksissa. Sen sijaan maksuvelvollisen asiakkaan muu kuin perheeseen kohdistuva elatusvelvollisuus sekä ennen kaikkea huollolliset näkökohdat muodostavat valiokunnan käsi-tyksen mukaan edelleen maksuvapautuksen pe-rusteen. Lapsen hoidon tai kasvatuksen takia tapahtuva maksun alentaminen tai perimättä jät-täminen merkitsee mahdollisuutta saada lapsi päivähoidon asiakkaaksi tilanteissa, joissa van-hempien tuloista riippumatta päivähoidolla saat-taa olla merkittävä rooli ehkäisevän lastensuojelun instrumenttina, ja maksun alentaminen tai perimättä jättäminen merkitsee taloudellisesti-kun kunnalle huomattavaa säästöä verrattuna lastensuojelun kustannuksiin.

Seuranta ja järjestelmien kehittäminen

Lasten hoitojärjestelmiin tehtävä muutos on suuri ja osin perusteellinen. Tästä syystä järjestel-mää on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä lainsäädäntötoimenpiteisiin havaittujen epäkoh-tien oikaisemiseksi. Kun tavoitteena on ollut kustannusneutraali järjestelmän kehittäminen, on seurannan katettava myös uudistuksen talou-dellinen puoli.

Uusien etuuksien, kotihoidon tuen ja yksityi-sen hoidon tuen toimivuutta ja yhteensovittusta eri sosiaalietuuksien kanssa on kehitettävä ja huomiota on kiinnitettävä myös muihin tukiin kuten työllistämistukeen.

Päivähoidossa on voitava seurata muuttuvan yhteiskunnan ja työelämän tarpeita. Myös toi-minnan tehostaminen lisäämällä investointien käyttöä on otettava ennakkoluulottomaan tar-kasteluun. Tässä mielessä on tarkoituksenmu-kaista muun muassa selvittää mahdollisuudet kahteen päivittäiseen osapäiväiseen päivähoiton ryhmään.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyt-tää hallituksen seuraavan lasten kotihoi-don tuen ja yksityisen hoidon tuen uudis-tuksen sekä päivähoidon maksujärjestel-

män toimivuutta ja taloudellista kehitys-tä ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpitei-siin. Toimenpiteissä on otettava huo-mioon, paitsi itse järjestelmien mahdolli-set ongelmat, myös muut niihin vaikutta-vat muutokset kuten työllisyyden muu-toksen vaikutukset eri hoitomuotojen ky-syntään, kuntien erillisratkaisut ja perhei-den ennakoimattomien valintojen aiheut-tama kustannuskehitys.

Pykäläkohtaiset huomautukset

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

2 §. *Määritelmät.* Valiokunta ehdottaa per-heen määritelmän muutettavaksi yleiskielen mukaiseksi, jolloin se käsittää perheessä avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävät aikuiset eli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat sekä heidän kanssaan yhteistaloudessa elävät alaikäi-set lapset riippumatta biologisesta vanhemmu-desta. Hallituksen esityksen mukaisesti ehdote-taan kuitenkin niin hoitolisän määräytymisessä kuin päivähoitomaksuissa perheen koossa otet-tavaksi huomioon vain lasten päivähoidon valin-taoikeuden piirissä olevat lapset ja heistäkin enintään kaksi. Päivähoidossa myös perheen muilla lapsilla eli äitiys- ja vanhempainrahalla olevilla, kouluun jo siirtyneillä alle 18-vuotiailla ja kahta useammalla päivähoiton valinnan pii-rissä olevalla lapsella olisi kuitenkin vaikutusta maksun suuruuden määräytymiseen tulojen määräytymisen kautta.

Pykäläehdotukseen on tehty kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen erottamisen vaatimat määrittelyä koskevat muutokset

Lasten kotihoidon tuki olisi lapsen vanhem-malle tai muulle huoltajalle suoritettava tuki, joka on tarkoitettu lapsen hoidon järjestämiseen. Lasten kotihoidon tukeen voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä. Lasten kotihoidon tuki on saajalleen eli lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle veronalaista. Vanhempien ja muun huoltajan va-paaseen valintaan jää tämän jälkeen lapsen hoi-don järjestäminen eli vanhempi voi hoitaa lasta itse tai lasta voi hoitaa muukin henkilö. Muu henkilö ei kuitenkaan voi olla hoidon tuottaja, joten kysymyksen lähinnä tulevat erilaiset muut sukulaisuus- yms. suhteeseen perustuvat hoitaja-t.

Lasten yksityisen hoidon tukea suoritetaan hoidon tuottajalle, jonka veronalaista tuloa tuki on. Hoidon tuottajan valitsee lapsen vanhempi

tai muu huoltaja, ja tuki on tarkoitettu lapsen hoidon järjestämiseen. Myös lasten yksityisen hoidon tukeen voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä.

3 §. *Hoitomuodon valinta.* Valiokunta pyrkii pykälän uudella muotoilulla selkeyttämään hallituksen esityksen 3 §:ää. Esitykseen ei sisälly muita sisällöllisiä muutoksia kuin se, että oikeus hoitorahaan ja hoitolisään koskee myös esiopeutuksessa olevaa lasta.

Pykäläehdotuksen 1 momentissa määritellyt hoitorahan ja hoitolisän saamisen yleiset edellytykset ovat, että lapselle ei ole valittu kunnallista päivähoitoa tai kunnan ostopalveluna järjestettyä yksityistä päivähoitoa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa. Viimeksi mainittu seikka johtuu siitä, että hoitorahassa ja hoitolisässä on kyse kunnalliselle päivähoidolle vaihtoehtoisesta palvelusta, ja kun päivähoitoa ei voida tarjota Suomen rajojen ulkopuolella, ei myöskään koti-hoidon ja yksityisen hoidon tukea voi saada muualla.

Pykälän 2 momentissa määritellään tarkemmin oikeudesta kotihoidon tukeen silloin, kun 1 momentin mukaiset edellytykset täyttyvät. Vanhemman tai muun huoltajan tai muutoin muun kuin lain 16 §:ssä määritellyn hoidon tuottajan, kuten isovanhemman tai muun vastaavan henkilön hoitaessa lasta on tuen saamisen edellytyksenä, että lapsi on alle kolmivuotias. Hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös alle kolmivuotiaan hoitorahaan oikeuttavan lapsen kanssa samaan perheeseen kuuluva lapsi, jonka perusteella vanhempi ei enää ole äitiys- tai vanhempainrahaan oikeutettu, tai joka ei vielä ole koulussa, jos myös tällaista lasta hoitaa hänen vanhempansa tai muu edellä mainittu henkilö. Yksityisen hoidon hoitorahaan ja hoitolisään vanhemmilla on 1 momentissa mainituilla edellytyksillä oikeus aina, kun lapsi ei enää ole äitiys- tai vanhempainrahaan oikeuttava, eikä vielä ole siirtynyt kouluun.

4 §. *Hoitoraha.* Valiokunta ehdottaa perheen yhden alle kolmivuotiaan kotihoidon hoitorahaksi 1500 markkaa. Tämä tukee valiokunnan käsityksen mukaan nuorempien ja päivähoidossa kalleimpien lasten kotona tapahtuvaa hoitamista ja on lisäksi yhteensovitettu työsopimuslain hoitovapaan kanssa. Perheen muiden alle kolmivuotiaiden lasten hoitoraha olisi ehdotuksen mukaan 500 markkaa ja perheen muiden alle kouluikäisten lasten hoitoraha 300 markkaa kalenterikuukaudessa.

Yksityisen hoidon hoitorahaa voi saada perheen kaikista lapsista, kunhan kenenkään lapsen osalta vanhemmat tai muut huoltajat eivät käytä

oikeutta kotihoidon tukeen. Tällä pyritään useampilapsisissa perheissä ohjaamaan lapsia samaan hoitojärjestelmään. Periaatteellista estettä valita yhden tai useamman lapsen hoitomuodoksi kunnallinen päivähoito ei kuitenkaan ole. Joissain tapauksissa esimerkiksi osapäivähoidon järjestäminen vanhemmille lapsille on tarkoituksenmukaista ja kuusivuotiaitten esikoululaisten osalta tavoiteltavaakin. Tähän liittyy pykäläehdotuksen 4 momentin säännös osapäiväiseen päivähoitoon osallistuvan kuusivuotiaan hoitorahasta. Pykäläehdotuksen muut muutokset ovat luonteeltaan teknisiä.

5 §. *Hoitolisä.* Kotihoidon hoitolisää valiokunta ehdottaa hallituksen esityksestä poiketen maksettavaksi vain yhdestä perheen hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Tämä edellyttää, että lasta hoitaa vanhempi tai muu huoltaja tai muutoin muu kuin hoidon tuottaja. Tavoitteena on hoitolisän hallituksen esitykseen nähden korotetusta tasosta johtuen välttää ylikompensaatiota, kun hoitolisän täysi määrä on samalla korotettu enintään 1 000 markkaan kalenterikuukaudessa näissä tapauksissa.

Vastaavasti hallituksen esityksestä poiketen yksityisen hoidon hoitolisää ehdotetaan maksettavaksi jokaista perheen hoitorahaan oikeutettua lasta kohti enintään 800 markkaa. Vanhemmat tai muut huoltajat eivät kuitenkaan tuen saamiseksi saa kenenkään lapsen osalta käyttää oikeuttaan kotihoidon tukeen. Näin pyritään yhdenmukaistamaan perheen hoitojärjestelyjä.

Valiokunta ehdottaa hoitolisän perusteena olevien kuukausitulojen määrän määriteltäväksi samoin kuin hallituksen esityksessä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että tulorajoja määrittäessä otetaan huomioon enintään kaksi päivähoitovalintaoikeuden piirissä olevaa perheen lasta.

6 §. *Hoitolisän määräytyminen.* Viittaus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 10 a §:ään yhtenäistää tämän lain ja mainitun lain tulokäsitteet ja palvelun käyttäjän käsitteet asiakasmaksulain mukaisiksi.

15 §. *Tuen saaja.* Jos hoito odottamattomasti muuttuu, saattaa syntyä tilanne, jossa tuen maksaminen hoidon tuottajalle ei ole tarkoituksenmukaista. Tällöin tuki voidaan maksaa vanhemmalle tai muulle huoltajalle, mutta vain tilapäisesti. Tilapäisyyttä on arvioitava joustavasti, toisaalta antamalla vanhemmille riittävästi aikaa yksityisen hoidon järjestämiseen, mutta toisaalta siten, ettei tilanne vääristy ja johda yksityisen hoidon tuen maksamiseen tosiasiallisesti kotihoi-

don tukena. Tilapäisen esteen aikana ei toisaalta ole tarkoituksenmukaista muuttaa tuen suuruutta, mutta muuttamiseen on ryhdyttävä, jos este kestää yli tilapäiseksi arvioitavan ajan.

16 §. *Tuen maksaminen hoidon tuottajalle.* Kun kunta hyväksyy 2 momentin mukaisesti, että tuki voidaan maksaa 1 momentin 3 kohdan tarkoittamalle hoidon tuottajalle, ei se valiokunnan käsityksen mukaan sisällä työnantajavallan käyttöä tai sellaista hoidon valvontaa, josta kunnalle syntyy vastuu hoidon laadusta tai muista vastaavista seikoista.

Pykäläehdotuksen 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, etteivät kansaneläkelaitos tai kunta joudu yksityisen hoidon tuottajalle maksettavan tuen johdosta työnantaja-asemaan. Samalla luodaan Kansaneläkelaitokselle mahdollisuus pidättää ennakko 1 momentin 2 kohdan tarkoittamissa tapauksissa aina palkansaa- jia koskevan järjestelmän mukaan eikä sen tarvitse pohtia, onko hoidon tuottaja palkansaaaja vai yrittäjä.

20 §. *Kunnallinen lisä.* Pykäläehdotuksen mukaan kunta voi korottaa hoitorahaa tai hoitolisää markkamääräisesti kunnallisella lisällä. Pykäläehdotuksen 2 momenttia valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi siten, että muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista korotetuista markkamääristä muodostuvasta kunnallisesta lisästä päättää kunta yksin. Jos lisä halutaan Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi, tulee kunnan ja Kansaneläkelaitoksen sopia asiasta. Asiasta sopiessaan voivat osapuolet määritellä haluamansa asiat ja mahdolliset korvaukset. Osapuolet myös arvioivat hyödyt ja haitat omista lähtökohdistaan.

23 §. *Tietojenantovelvollisuus.* Valiokunta ehdottaa työttömyyskassat lisättäviksi niiden laitosten joukkoon, jotka ovat velvollisia antamaan Kansaneläkelaitokselle ja muutoksenhakuviranomaiselle tukea koskevan asian ratkaisemista varten tarpeelliset tiedot.

32 §. *Siirtymäsäännökset.* Kun yksityisen hoidon tuen järjestelmää on voitu yksinkertaistaa hoidon tuottajalle maksettavan lisän ennakonpidätyksen johdosta ja kun päivähoiton maksujen tulopäätöksen teosta on luovuttu ja siirrytty kunnalliseen järjestelmään, voidaan uudistettu järjestelmä panna kokonaisuudessaan toimeen elokuun 1997 alusta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaki

2 §. *Maksun enimmäismäärä ja vähimmäismäärä.* Valiokunta ehdottaa maksun vähimmäis-

määrän säätämistä koskevan 2 §:n poistamista, koska asiasta säädetään ehdotetussa uudessa 7 a §:ssä.

7 a §. *Lasten päivähoiton maksu.* Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa lasten päivähoitomaksusta säädettäväksi lain tasolla. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan maksu on kuukausittainen ja se peritään enintään 11 kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana.

Pykäläehdotuksen 2 momentissa ehdotetaan määriteltäväksi päivähoitomaksun perusteet eli maksun määräytyminen prosentteina vähimmäistulorajan ylittävästä kuukausitulosta sekä perheen koon määrittäminen. Perheen koko määriteltäisiin samoin kuin lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tuen mukaan perhe on määritelty hoitolisän suuruutta määrättäessä.

Pykäläehdotuksen 3 momentti säätää maksun suuruudesta määrittelemällä tulorajan ja korkeimman maksuprosentin. Kunta voi päättää sovellettavaksi alempaa maksuprosenttia.

Edellä sanottuun perheen määritelmään ja tulorajoihin muodostaa pykäläehdotuksen 4 momentti poikkeuksen. Huomioon otetaan perheen muutkin kuin 2 momentin mukaiset lapset siten, että maksun määräämisen perusteena olevasta tulosta vähennetään 500 markkaa muista kuin 2 momentin tarkoittamasta lapsesta. Tämä alentaa maksua maksuprosentista riippuen hieman alle tai hieman yli 50 markkaa kustakin tällaisesta lapsesta. Perhekäsite tässä yhteydessä määräytyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun asetuksen mukaan.

Osapäivähoidon ja muutoin vaihtelevan pituisen päivähoiton maksun yleisenä perusteena on suhteuttaa maksu hoitoaikaan. Kunnan tulee päättää tarkemmin perusteista, joilla hoitomaksua alennetaan. Maksuna, josta osapäiväisydestä tai muusta syystä määriteltävä alennus määritellään, on edellä mainitut tekijät huomioon otettava maksu, eli huomioon on otettava lapsen järjestysluku perheessä, tuloraja ja sisaruksista myönnetty alennus maksun perusteena olevasta tulosta.

Maksun enimmäismäärä lasta kohti on esityksen mukaan 1 000 markkaa. Maksu on lapsikohtainen, ja jos asianomaiselle lapselle edellä selostettujen sääntöjen mukaan määräytyvä maksu on enintään 100 markkaa, ei maksua peritä. Kun maksu alkaa kertyä perhekoosta riippuen noin 5 000—7 500 markan tuloista ja se saavuttaa sadan markan rajan noin tuhat markkaa suuremmilla tuloilla, merkitsee tämä maksuttoman päi-

vähoidon tarjoamista näissä tuloryhmissä oleville perheille. Maksuratkaisu merkitsee pienimmässä perheissä lähes poikkeuksetta nykyistä alempia päivähoitomaksuja ja suuremmissa perheissä maksujen kiristymistä. Enimmäismaksun aleneminen merkitsee kuitenkin ylimmillä tulotasoilla maksujen alentumista.

10 a §. Päivähoitomaksun määräämisen perusteena olevat tulot. Valiokunta ehdottaa maksun perusteena olevien tulojen määrittelyn siirrettäväksi lakiin. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain hoitolisää koskevassa pykälässä viitataan tähän pykälään, joten tulo-käsite sekä palvelun käyttäjä on päivähoidon maksuja määrättäessä ja yksityisen hoidon hoitolisässä sama.

Pykälään on siirretty tarpeellisilta osin sellaisenaan nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen päivähoidon maksujen tulo-käsite. Myös ne suoritukset, joita ei tulona oteta huomioon, vastaavat hallituksen esityksessä mainitun asetuksen säännöistä. Huomioon ei myöskään oteta kotihoidon tukea mahdollisine kuntalisineen.

11 §. Maksun perimättä jättäminen tai alentaminen. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon vii-

taten valiokunta ehdottaa pykälään ehdotetun 2 momentin poistettavaksi yhdenvertaisuuden vastaisena.

Teknisiä muutoksia

Valiokunnan mietintöön sisältyvät muut kuin edellä mainitut lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain sekä hallituksen esitykseen sisältyvien muiden lakien muutokset ovat muiden lainkohtien asiallisista muutoksista johtuvia teknisiä korjauksia tai havaittuja vähäisiä virheellisyyksiä.

Edellä esitettyyn ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä 3. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että hallituksen esitykseen sisältyvät 1., 2. ja 4.—7. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *perheellä (poist.)* yhteistaloudessa eläviä vanhempia tai muita huoltajia sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä *alikäisine lapsineen* (hallituksen esityksen 3 kohta)

(2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) *lasten kotihoidon tuella lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemmalle tai muulle huoltajalle suo-*

ritettavaa tukea, johon voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä (uusi)

4) *lasten yksityisen hoidon tuella* lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemman tai muun huoltajan osoittamalle hoidon tuottajalle suoritettavaa (poist.) tukea, johon voi kuulua hoitoraha ja hoitolisä. (hallituksen esityksen 1 kohta)

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitettujen tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Oikeus kotihoidon tukeen on kuitenkin vain, jos lapsi on alle kolmivuotias tai jos lapsi kuuluu samaan perheeseen alle kolmivuotiaan hoitorahaan oikeuttavan ja samalla tavalla hoidettavan lapsen kanssa.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Hoitoraha

Hoitorahaa maksetaan perheen kustakin 3 §:n mukaan tukeen oikeuttavasta lapsesta.

Kotihoidon tuen hoitoraha on perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta 1 500 markkaa ja kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta 500 markkaa sekä kustakin muusta lapsesta 300 markkaa kalenterikuukaudessa.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on perheen kustakin lapsesta 700 markkaa kalenterikuukaudessa. Sen saaminen edellyttää, että vanhemmat tai muut huoltajat eivät perheen kenenkään lapsen osalta käytä oikeutta kotihoidon tukeen. (uusi)

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, *yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 350 markkaa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuna aikana kunnan järjestämänä päivähoitona toteutettavaan tai peruskoulussa järjestettävään osapäiväiseen esiopetukseen taikka jos lapsi peruskoululain 36 §:n 1 momentin tarkoittamassa tapauksessa aloittaa koulunkäynnin (poist.) säädettyä aikaisemmin. (hallituksen esityksen 3 mom.)*

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista erityisäitiys-, äitiys- (poist.) tai vanhempainrahaa, kuitenkin vain perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja sairausvakuutuslain 22 §:n 1 momentin mukaisen vanhempainrahan erotus. Jos perheellä ei ole oikeutta äitiys- (poist.) eikä vanhempainrahaan, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana sairausvakuutuslain mukaisen edellä tarkoitetun ajan päättymiseen saakka perheen hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksettavien kotihoidon tuen hoitorahojen ja sairausvakuutuslain 22 §:n 1 momentissa tarkoitetun vähimmäismäärän erotus. (hallituksen esityksen 4 mom.)

Sairausvakuutuslaissa tarkoitetun erityisäitiys- tai äitiysrahakauden alkamisesta lukien, päätettäessä perheen muun kuin sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen oikeuttavan lapsen kotihoidon

tuen hoitorahasta, perheessä katsotaan vanhempainrahakauden päättymiseen saakka olevan kotihoidon tukeen oikeuttava alle kolmivuotias lapsi. (hallituksen esityksen 5 mom.)

5 §

Hoitolisä

Kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan perheen yhdestä kotihoidon tuen hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisän täysi määrä on 1 000 markkaa kalenterikuukaudessa.

Yksityisen hoidon tuen hoitolisää maksetaan perheen jokaisesta lapsesta. Hoitolisän saaminen edellyttää, että vanhemmat tai muut huoltajat eivät käytä oikeutta kotihoidon tukeen. Hoitolisän täysi määrä on lasta kohti 800 markkaa kalenterikuukaudessa. (uusi)

(Poist.) Hoitolisä maksetaan täysimääräisenä, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää hoitolisän täyttä määrää perheen koon mukaan määräytyvällä prosentiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta. Tulorajaa määrättäessä perheen koossa otetaan huomioon perheen (poist.) lapsista enintään kaksi, joiden tulee lisäksi olla lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n mukaisen valintaoikeuden piirissä. (hallituksen esityksen 2 mom.)

Perheen koko henkilöitä	Tulorajat mk/kk	Vähennysprosentti
2	6 890	11,5
3	8 480	9,4
4	10 070	7,9

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitettua ajalta *yksityisen hoidon tuen hoitolisä kuitenkin on puolet siitä, mikä hoitolisän määrä muuten olisi.*

6 §

Hoitolisän määräytyminen

Hoitolisää määrättäessä perheen tuloina otetaan huomioon, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/92) 10 a §:ssä säädetään. (Poist.)

Jos *kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan sairausvakuutuslain mukaisen erityisäitiys-, äitiys-, (poist.) tai vanhempainrahakauden aikana, otetaan vanhempainrahasta tulona (poist.) huomioon vain se osa, joka ylittää (poist.) niiden kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän, joihin perhe kunkin aikana (poist.) on oikeutettu.*

Päätettäessä perheen muun kuin sairausvaikutuslain mukaiseen etuuteen oikeuttavan lapsen *kotihoidon tuen* hoitolisästä, noudatetaan mitä 4 §:n 6 momentissa säädetään.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Lasten yksityisen hoidon tuki eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä *yksityisen hoidon tuen* määrästä edellä säädetään, on (*poist.*) tuki (*poist.*) aina kuitenkin enintään hoidon korvaukseksi lapsen vanhemman tai muun huoltajan ja hoidon tuottajan välillä sovitun markkamäärän suuruinen.

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 §

Rahoitus

Kunta korvaa tämän lain nojalla maksetusta (*poist.*) tuesta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

10 §

Ennakoiden maksaminen

Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kunkin kuukauden 15 päivänä ilmoitettava kunnalle sinä kuukautena (*poist.*) tukea saavien henkilöiden tukien yhteismäärä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

11 ja 12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 §

Osittainen hoitoraha

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Osittaista hoitorahaa ei makseta, kun lapsen vanhempi tai muu huoltaja itse hoitaa lasta *saaden kotihoidon tukea*.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

14 §

Hakeminen. Myöntäminen

(*Poist.*) Tukea haetaan Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

15 §

Tuen saaja

Kotihoidon tuki maksetaan sille vanhemmalle tai muulle huoltajalle, joka lasta pääasiallisesti hoitaa. Jos lasta (*poist.*) hoitaa muu henkilö kuin vanhempi tai muu huoltaja, tuki maksetaan hakemuksessa tuen saajaksi ilmoitetulle vanhemmalle tai muulle huoltajalle.

Yksityisen hoidon tuki maksetaan hoidon tuottajalle. Tuki voidaan kuitenkin *hoidon* odottamattomasta muutoksesta johtuvasta syystä, jos tuen maksaminen hoidon tuottajalle tilapäisesti estyy, maksaa vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Tästä syystä tuen suuruus ei muutu.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

16 §

Tuen maksaminen hoidon tuottajalle

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kansaneläkelaitoksella ja kunnalla ei ole tämän lain perusteella työsuhteesta johtuvia työnantajan velvollisuuksia. Kansaneläkelaitos suorittaa maksamastaan tuesta ennakonpidätyksen siten kuin muualla säädetään. Kuitenkin 1 momentin 2 kohdan tarkoittamassa tapauksessa, sen estämättä mitä muualla säädetään, Kansaneläkelaitos suorittaa luonnolliselle henkilölle maksamastaan tuesta ennakonpidätyksen palkan ennakonpidätystä koskevien säännösten mukaisesti.

17 §

Maksaminen

(*Poist.*) Tukea maksetaan 4 §:n 5 momentissa tarkoitettun ajan päättymistä seuraavasta arkipäivästä lukien tai muiden tuen saamisen edellytysten alkaessa.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos tukea ei makseta 4 §:n 5 momentissa säädetyn ajan päättymisestä tai alkamisesta johtuen koko kalenterikuukaudelta, maksetaan tukena 1/25 sen määrästä jokaiselta sellaiselta arkipäivältä, jolta perhe on oikeutettu tukeen.

18 §

Maksutapa. Tukierän menettäminen

(*Poist.*) Tuki maksetaan hakijan, tai tuen saajan ollessa muu kuin hakija, saajan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen jälkikäteen kuukausittain. Maksupäivä on kunkin kalenterikuukauden viimeinen arkipäivä. Tuki

voidaan kuitenkin maksaa muullakin tavalla, jos tilille maksaminen ei ole mahdollista tai jos tuen hakija tai saaja esittää Kansaneläkelaitoksen hyväksymän erityisen syyn.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

19 §

Maksaminen laitos- ja perhehoidon aikana

(*Poist.*) Tukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevasta lapsesta siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta. Laitoshoidolla tai siihen verrattavalla hoidolla tarkoitetaan elatuksen sisältävää kunnan tai kuntayhtymän järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa. Lastensuojelulain (683/83) perusteella huostaanotetun lapsen osalta tuen maksaminen lakkaa, kun lapsen hoito ja kasvatusta on järjestetty kodin ulkopuolella.

20 §

Kunnallinen lisä

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kansaneläkelaitos ja kunta voivat sopia, että Kansaneläkelaitos (poist.) hoitaa kunnan päättämien perusteiden määräytyvän kunnallisen lisän toimeenpanoon kuuluvat tehtävät myös muissa kuin 1 momentin tarkoittamissa tapauksissa.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

21 §

Takaisinperintä

Jos (*poist.*) tukea on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena, aiheettomasti maksettu tuki on perittävä takaisin tukeen oikeutetulta vanhemmalta tai muulta huoltajalta. Takaisin ei kuitenkaan voida periä tukea, joka on maksettu aikaisemmin kuin viisi vuotta ennen sitä, kun tuen aiheettoman maksamisen aiheuttanut syy on tullut ilmi.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

22 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

23 §

Tietojenantovelvollisuus

(*Poist.*) Tuen hakijan ja hakijan osoittaman tuen saajan tulee ilmoittaa kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle Kansaneläkelaitoksen määrämällä tavalla tuen myöntämiseksi tarvittavat

tiedot. Tuen hakijan ja saajan tulee myös ilmoittaa kaikista tukeen vaikuttavista muutoksista.

Kunnan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle, jos (*poist.*) tukeen oikeutettu lapsi saa lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan, jos tällainen hoito lakkaa tai jos kunnan tiedossa on, että lapsi on tämän lain 19 §:ssä tarkoitetussa laitos- tai perhehoidossa tai on muuttanut toiseen kuntaan, sekä muista mahdollisista tiedos- saan olevista tuen maksamiseen tai määrään vaikuttavista seikoista.

Valtion, kunnan ja muun julkisyhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, *työttömyyskassa*, työnantaja sekä sairaala tai muu hoitolaitos ovat velvollisia antamaan Kansaneläkelaitokselle ja tämän lain mukaiselle muutoksenhakuviranomaiselle maksutta hallus- saan olevat lasten yksityisen hoidon tukea koskevan asian ratkaisemista varten tarpeelliset tiedot.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

24 §

Tietojen lähettäminen ja käyttäminen eräissä tapauksissa

Tuen maksamisen yhteydessä kansaneläkelaitos lähettää kunnalle *maksutta* tiedot sinä kuukautena *tuen piirissä olevista lapsista sekä* tukeen oikeutetuista ja tukea saavista henkilöistä, yhteisöistä ja yhtymistä ja näille maksettavien tukien määristä

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

25 §

Ulosmittaus- ja siirtokiello

Lasten *kotihoidon tukea* ei (*poist.*) saa ulosmitata tukeen oikeutetulta henkilöltä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

26—29 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

30 §

Voimaantulo

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(3 mom. *poist.*)

(3 mom. kuten hallituksen esityksen 4 mom.)

31 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

32 §

Siirtymäsäännökset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Kansaneläkelaitoksen tulee käsitellä sille lain

voimaantuloon mennessä saapuneet (*poist.*) tukea koskevat hakemukset viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.
(3 mom. *poist.*)

2.

Laki**lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/73) 11 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (798/92), seuraavasti:

11 a §

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen lasten vanhemmillä tai muilla huoltajilla, jotka eivät lapsen hoidon järjestämiseksi valitse kunnan järjestämää 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa, on lapsen muulla tavalla tapahtuvan hoidon järjestämiseksi oikeus lasten *kotihoidon* ja yksityisen

hoidon tuesta annetun lain (/) mukaiseen tukeen sanotussa laissa tarkemmin säädettävällä tavalla.

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

4.

Laki**työttömyysturvalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 1 momentin 7 a kohta, sellaisena kuin se on 27 päivänä helmikuuta 1987 annetussa laissa (226/87), sekä *muutetaan* 27 a §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisena kuin se on 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetussa laissa (357/95), seuraavasti:

27 a §

Lisäeläkkeen ja lasten kotihoidon tuen vaikutus työttömyyspäivärahaan

Jos työttömyyspäivärahaan oikeutettu henkilö tai hänen puolisonsa saa lasten *kotihoidon* ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (/) mukaista lasten *kotihoidon* tukea, hänen täysimääräisen peruspäivärahansa määrää tai hänelle maksettavaa ansioon suhteutettua päivärahaa vähennetään etuuden määrällä. Puolison saamaa *kotihoidon* tukea ei vähennetä, jos puoliso

(*poist.*) itse hoitaa lasta eikä hänellä tämän johdosta ole oikeutta työttömyyspäivärahaan tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaiseen työmarkkinatukeen. Mikäli molemmat puoliset ovat työttömänä saaden työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, vähennys tehdään sen puolison etuuden määrästä, jolle *kotihoidon* tuki on myönnetty.

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

5.

Laki**työmarkkinatuesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työmarkkinatuesta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1542/93) 24 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

24 §

Työmarkkinatuen tarveharkinta

Taloudellisen tuen tarvetta harkittaessa otetaan huomioon henkilön omat tulot kokonaan ja hänen puolisonsa tulot 300 markkaa ylittävältä osalta kuukaudessa. Puoliso on rinnastetaan myös sellainen henkilö, jonka kanssa hakija avioliittoa solmimatta jatkuvasti elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Aviopuolisoita, jotka välien rikkoutumisen vuoksi

asuvat pysyvästi erillään, ei pidetä puolisoina. Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon:

2) lasten *kotihoidon ja* yksityisen hoidon tuesta
 (/) annetun lain mukaista *kotihoidon tukea*;

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

6.

Laki**opintotuesta annetun lain 6 §:n 8 kohdan ja 17 §:n 2 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist*)

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 3 mom.)

7.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

(poist.)

lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annettuun lakiin (734/92) uusi 7 a ja 10 a § (poist.), seuraavasti:

2 §
(Poist.)

7 a § (uusi)

Lasten päivähoiton maksu

Lasten päivähoidosta annetussa laissa (36/73) tarkoitetusta lapsen päiväkotij- ja perhepäivähoidosta voidaan määrätä kuukausimaksu. Maksu voidaan periä enintään yhdeltätoista kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana.

Kokopäivähoidon kuukausimaksu saa olla enintään perheen koon mukaan määräytyvän maksuprosentin osoittama markkamäärä vähimmäistulorajan ylittävistä kuukausitulosta. Kunta voi kuitenkin määrätä enimmäismaksun, jos hakija ei ilmoita perheen tuloja. Perheen kokona otetaan huomioon enintään kaksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n mukaisen valintaoikeuden piirissä olevaa lasta.

Maksuprosentit ja tuloajat ovat seuraavat:

Perheen koko henkilöä	Tuloaraja markkaa kuukaudessa	Korkein maksuprosentti
1—2	5 150	11,5
3	6 350	9,4
4	7 540	7,9

Jos perheessä on muitakin kuin 2 momentissa tarkoitetut lapset, maksun määräämisen perusteena olevasta tulosta vähennetään 500 markkaa kustakin muusta lapsesta.

Milloin samasta perheestä on useampi kuin yksi lapsi kunnan järjestämässä päivähoitossa, voidaan toisesta kokopäivähoidossa olevasta lapsesta määrätä saman suuruinen maksu kuin ensimmäisestä lapsesta. Kustakin seuraavasta lapsesta määrättävä maksu on 20 prosenttia ensimmäisen lapsen maksusta.

Jos lapsi on osapäivähoidossa tai lapsen hoitoaika muutoin jatkuvasti päivittäin, viikoittain tai kuukausittain on säännönmukaista kokopäivähoidon hoitoaika merkittävästi lyhyempi, kunnan

tulee päättäminsä perustein periä hoitoaikaan suhteutettu 2—4 momentissa säädettyä kokopäivähoidon maksua alempi maksu.

Jos lapsen päivähoito alkaa tai loppuu kesken kalenterikuukauden, maksu määrätään hoitopäivien lukumäärän mukaan kuukausimaksua alhaisempana.

Maksu voi kokopäivähoidossa olla lasta kohti enintään 1 000 markkaa. Lasta koskevaa sataa markkaa pienempää maksua ei peritä.

Tilapäisesti annettavasta päivähoitosta voidaan määrätä kunnan päättämä maksu.

10 a §

Päivähoitomaksun määräämisen perusteena olevat tulot

Päätettäessä lasten päivähoitosta määrättävästä maksusta otetaan perheen tuloina huomioon palvelun käyttäjän sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, otetaan kuukausitulona huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo. Veronalaisena tulona voidaan ottaa huomioon myös viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut vastaavat veronalaiset tulot korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallitus vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkoperinnän laskemisperusteista määrää.

Metsätulona otetaan huomioon varallisuusverotusta varten määritelty metsän puhdas tuotto, josta vähennetään metsätalouden korot ja 10 prosenttia puhtaan tuoton arvosta. Metsätuloa on alennettava palvelun käyttäjän vaatimuksesta, mikäli tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 prosenttia alempi kuin metsätulo. Alennus on metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvon erotuksen suuruinen.

Tulona ei oteta huomioon lapsilisää, lapsen hoitotukea, asumistukea, vammaistukea, tapaturma-

vakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamaliisää, opintorahaa, aikuisopintorahaa, opintotuen asumisliisää, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea. (uusi)

Tulojen vähennyksenä otetaan huomioon suoritettut elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai

elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki). (uusi)

Päivähoitomaksu määrätään sen maksamisajankohdan tilannetta vastaavaksi joko todettavissa olevien tai arvioitujen tulojen perusteella. (uusi)

11 §
(Poist.)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteisiin 20/1995 vp ja 65/1996 vp sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1996

Vielä valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet 221/1995 vp ja 235/1995 vp hylättäisiin.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouko Skinnari /sd, varapuheenjohtaja Maija Perho /kok ja jäsenet Anne Huotari /vas, Liisa Hyssälä /kesk, Timo Ihamäki /kok, Mikko Kuoppa /va-r, Eero

Lämsä /kesk, Hannes Manninen /kesk, Margareta Pietikäinen /r, Maija Rask /sd, Juha Rehula /kesk, Osmo Soininvaara /vihr, Marjatta Vehkaoja /sd ja Marja-Leena Viljamaa /sd sekä varajäsen Marjaana Koskinen /sd.

Vastalauseita

I

Hallituksen ajama malli pienten lasten hoidon tukemiseksi on ajautunut täydelliseen umpikujaan. Hallitus joutui kansalaisten ja asiantuntijoiden kritiikin edessä perääntymään. Hallitusryhmät ovat eduskunnassa pyrkineet korjaamaan hallituksen esitystä sellaiseen suuntaan, jota Keskusta vaati alusta alkaen ja josta se esitti oman perustellun vaihtoehdonsa. Valitettavasti hallituspuolueiden eduskuntaryhmien rohkeus ei riittänyt sanoutumaan irti hallituksen peruslinjauksista, minkä vuoksi myös valiokunnan esitys jää puutteelliseksi ja sekavaksi.

Valiokunnankaan esitys ei korjaa vuoden 1996 alussa toteutettua kotihoidon tuen yli 22 prosentin leikkausta, joka on johtanut perheiden valintaoikeuden kaventumiseen ja kotihoidon

korvautumiseen kalliimmalla kunnallisella päivähoidolla. Valiokunnan tekemät muutokset vain jakavat yksityisen (kotona tai kodin ulkopuolella tapahtuvan) hoidon lapsikohtaista tukea eri tavalla siten, että yhden lapsen perheiden tilanne paranee ja useamman lapsen perheiden tilanne heikkenee hallituksen esitykseen verrattuna. Siitä huolimatta yhden alle kolmivuotiaan lapsen hoitoraha tulisi olemaan vain samalla taolla kuin nyt on kotihoidontuen perusosa (1 500 markkaa). Sen sijaan maksimihoitolisä (1 000 markkaa) jää vieläkin pienemmäksi kuin tänä vuonna maksettava kotihoidon tuen lisäosa (1 200 markkaa). Pienituloisimpien tukea siis edelleen leikataan.

Perusongelma — kotihoidon tuen ja muun

yksityisen hoidon tuen liian matala taso — ei valiokunnan muutoksilla poistu. Tämä epäkohta aiheuttaa tarvetta siirtää lapset kunnalliseen päivähoitoon silloinkin, kun se on vastoin perheiden omia toiveita. Uusimmatkin kuukausitilastot osoittavat, että nykyisellä tuen tasolla kotihoidon tuen käyttö on edelleen laskussa ja kunnallisen päivähoiton kysyntä kasvussa.

Olemme edelleen sitä mieltä, että lasten kotihoidon tuki tulee palauttaa vuoden 1995 tasolle, kuten ryhmämme talousarvioaloitteessa (TAA 363/1996 vp) esitetään.

Emme hyväksy sitä, että hallitus — kuten valiokunnan enemmistökin — ovat rikkomassa ns. historiallisen kompromissin, jonka mukaan alle kouluikäisten subjektiivisen päivähoito-oikeuden ohella kotihoidon tuki ulotetaan myös kolmivuotiaisiin lapsiin. Tätä yhden ikäluokan laajennuksen toteutusta on lykätty väliaikaisella lailla vuoden 1998 alkuun. Laajennus on toteutettava eduskunnan aikaisemman päätöksen mukaisesti.

Yksityisen hoidon tukemiseksi ovat käytettävissä palvelusetelit, mistä käynnissä olevat koekielut ovat antaneet hyviä kokemuksia. Järjestelmä tulee luoda valtakunnalliseksi ja tasoltaan riittäväksi. Kun palveluseteli maksetaan palvelujen tuottajalle, ei kaksinkertaisen verotuksen ongelmaa synny. Muistutamme myös mahdollisuudesta, jonka kotitalouksille myönnettävä lastenhoitajan palkkaamisesta aiheutuvien kustannusten verovähennysoikeus antaisi. Myös tästä Keskustan eduskuntaryhmä on jättänyt lakialoitteen

(LA 42/1996 vp). Tuore tutkimus on vahvistanut, että näin voitaisiin saada myönteisiä tuloksia työttömyyden alentamisessa yhteiskunnalle edullisella tavalla.

Kunnallisen päivähoiton maksujärjestelmä kaipaa uudistamista, koska nykyiseen järjestelmään sisältyy kiistattomia kannustinloukkuongelmia. Nämä voidaan poistaa sosiaalisemmalla ja selkeämmällä tavalla kuin hallituksen tai valiokunnan enemmistön esittämissä malleissa. Ehdottamamme malli on kuvattu seikkaperäisemmin Huuhtasen ym. lakialoitteessa (LA 65/1996 vp). Maksu-uudistuksen keskeisimmät elementit ovat, että ns. nollamaksuluokka säilytetään, pienin perittävä maksu on 200 markkaa kuukaudessa ja korkein perittävä maksu alennetaan 1 200 markkaan kuukaudessa. Kannustinloukut poistetaan muuttamalla maksu portaittain nousevasta prosenttiperusteiseksi. Perheen huoltovelvollisuudesta aiheutuva maksukyvyyn alentuminen otetaan maksuperusteissa selkeästi huomioon. Tulosidonnaisen maksun määrä määritellään suoraan eikä mutkikkaan kompensatiomekanismin kautta, kuten valiokunnan esityksessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin, että lakialoitteeseen 65/1996 vp sisältyvä lakialoite hyväksyttäisiin ja että hyväksyttäisiin näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

lasten kotihoidon tuesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon tuesta 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lain 8 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 18 joulukuuta 1995 annetussa laissa (1525/95), seuraavasti:

8 §

Perusosa on 1 908 markkaa kalenterikuukaudessa.

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997.

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1996

Hannes Manninen /kesk
Eero Lämsä /kesk

Liisa Hyssälä /kesk
Juha Rehula /kesk

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Lausunto 39/1996 vp
Hallituksen esitys 208/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 30 päivänä loka-kuuta 1996 hallituksen esityksen 208/1996 vp pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvoteleva virkamies Martti Lähtinen ja vanhempi hallitussihteeri Maini Kosonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, neuvoteleva lakimies Antero Jaakkola Suomen Kuntaliitosta, professori Mikael Hidén, oikeustieteen tohtori Liisa Nieminen, apulaisprofessori Martin Scheinin ja professori Kaarlo Tuori.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Pienten lasten hoidon tukijärjestelmässä säilyy esityksen mukaan nykyisen kaltainen perheiden valintaoikeus kunnan järjestämän päivähoidon ja vanhempien käytettäväksi annettavan taloudellisen tuen välillä.

Nykyinen lasten kotihoidon tuki korvattaisiin lasten yksityisen hoidon tuella. Yksityisen hoidon tuki koostuisi lapsen iän mukaan porrastetusta hoitorahasta ja tulositonnaisesta hoitolisästä. Tuki maksettaisiin vanhemmille itselleen heidän hoitaessaan lasta itse tai yksityisen päivähoiton tuottajalle perheen valitessa tämän hoitomuodon.

Vanhempien hoitaessa itse lasta valintaoikeus kunnan järjestämän päivähoidon ja yksityisen hoidon tuen välillä koskisi niitä perheitä, joissa lapsi tai perheen nuorin näin hoidettavista lapsista on alle 3-vuotias. Oikeus muuhun yksityisen hoidon tukeen laajenisi koskemaan kunnan järjestämän päivähoidon tapaan perheitä, joissa on alle kouluikäinen lapsi.

Kunnan järjestämästä lasten päivähoidosta perittäviä maksuja muutettaisiin niin, että sovellettava tuloharkinta vastaisi yksityisen hoidon tuen hoitolisän tuloharkintaa. Päivähoidon kuukausimaksu olisi 200—1 000 markkaa. Laissa säädetyin rajoituksin kunta voisi harkintansa mukaan vapauttaa pienituloiset perheet maksusta ja ottaa käyttöön 1 200 markan kuukausimaksun suurituloisille perheille.

Esitys liittyy vuoden 1997 valtion talousarvioesitykseen. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1997 elokuun alusta. Tuen maksaminen yksityisen hoidon tuottajalle alkaisi kuitenkin vuoden 1998 alussa, mihin asti tuki suoritettaisiin perheille.

Esityksen säätämisyjärjestysperustelujen mukaan hallitusmuodon 15 a § ei merkitse erityistä suojaa lasten kotihoidon tukijärjestelmälle instituutiona. Säännös turvaa ainoastaan päivähoitopalvelujen riittävyyden. Valintaoikeuden laajennuksesta luopuminen ehdotetuin tavoin ei vaikuta päivähoito-oikeuteen eikä siten ole ongelmallinen palvelujen riittävyyden kannalta. Hallituksen käsityksen mukaan muutosten ei voida katsoa merkitsevän myöskään niin olennaista heikennystä lapsen huolenpidosta vastavien saaman tuen määrään, ettei tuen tasoa edelleen voida pitää riittävänä hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentin tarkoittaman turvaamistehävän kannalta. Koska muutoinkaan ei voida katsoa kysymyksen olevan puuttumisesta hallitusmuodon 15 a §:ssä tarkoitettujen oikeuksien ydinsisältöön, ehdotetut lait voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Valiokunnan kannanotot*Valtiosääntöoikeudellinen arviointi*

Esitykseen sisältyvä 1. lakiehdotus koskee lasten yksityisen hoidon tukea, joka vastaisi tai tulisi korvaamaan nykyisin lasten kotihoidon tuen muodossa perheille suunnattua tukea. Kotihoidon tukea on valtiosääntöoikeudellisesti pidetty

hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentissa tarkoitettuna palvelujärjestelmänä (PeVL 33/1996 vp ja 11/1995 vp). Vastaava arvio koskee myös ehdotettua yksityisen hoidon tukea, joka olisi kunnalliselle päivähoidolle vaihtoehtoinen järjestelmä. Tähän vaihtoehtoiseen tukimuotoon ehdotetut muutokset eivät vaikuta päivähoitopalvelujen riittävyteen tavalla, jolla olisi merkitystä hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentin kannalta. Tämä perustuslainkohta ei myöskään anna institutionaalista suojaa lasten kotihoidon tuelle järjestelmänä.

Päivähoitopaikkaoikeuden käytännön merkitys on paljon sidoksissa päivähoidosta perittävän maksun määrään. 7. lakiehdotuksen 2 §:n mukaan edelleenkin säilytetään asetuksenantajan valtuus säätää maksun enimmäismäärä ja ulotetaan tämä valta koskemaan myös maksun vähimmäismäärää. Tämä merkitsee sitä, että hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentissa asetettua julkisen vallan velvoitetta toteuttavan päivähoitojärjestelmän eräs oleellinen kysymys jää säädettäväksi lakia alemmalla säädöksellä. Vaikkakaan tuo velvoite ei tarkoita yksilölle välittömästi turvattuja oikeuksia, käsillä on kuitenkin sellainen asiayhteys perusoikeussäätelyyn, että valiokunnan mielestä on valtiosääntöoikeudellisesti asiansuuntaista säätää myös maksujärjestelmän peruskysymyksistä lain tasolla. Perittävät asiakasmaksut eivät saa siirtää palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin. Kyseistä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakia tulisivin muuttaa tällä tavoin vielä ennen uudistuksen voimaantuloa. — Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota niihin hankaluuksiin, joita voi aiheutua 1. lakiehdotuksen 6 §:ään sisältyvästä täsmällisestä asetusviittauksesta.

Esitys merkitsee, että lapsen vanhemman tai muun huoltajan hoitaessa itse lasta oikeus yksityisen hoidon tukeen päättyisi aiemmin kuin perheen ulkopuolista päivähoitoa käytettäessä. Tällainen yksityisen hoidon tuen rajoitus ei kuitenkaan vaikuttaisi perheen oikeuteen saada lapselle päivähoitoa, minkä vuoksi tällaisesta ehdotuksesta ei ole huomautettavaa hallitusmuodon 5 §:n 2 momentin kannalta.

7. lakiehdotuksen 11 §:n sanamuoto johtaa siihen, että kokopäivähoitomaksusta voitaisiin myöntää vapautus muun muassa työssä oleville, opiskelijoille ja työkyvyttömille, mutta laki *e contrario* kieltäisi tämän mahdollisuuden käytön esimerkiksi työttömiin nähden. Ehdotetun lain-

säädäntökokonaisuuden tavoitteet liittyvät ihmisten kannustamiseen työnteekoon tai muuhun tuottavaan toimintaan. Työllisyys- ja työttömyysturvalainsäädäntöä on muutoinkin kehitetty siihen suuntaan, että työttömän oletetaan otavan vastaan ja aktiivisesti etsivän kaikenlaista tilapäistäkin työtä, pyrkivän työllistämään itsensä ja hyödyntävän tarjolla olevia koulutusmahdollisuuksia. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotus on tältä osin työttömiä syrjivänä hallitusmuodon 5 §:n 2 momentin vastainen. Lakiehdotus voidaan kuitenkin käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, jos ehdotettu 11 §:n uusi 2 momentti esimerkiksi poistetaan, jolloin mahdollisuus maksun perimättä jättämiseen tai alentamiseen määräytyisi lain 11 §:n 1 momentissa jo olevan yleissäännöksen mukaan.

Muita seikkoja

1. lakiehdotuksen 30 §:n 3 momentin mukaan tässä yhteydessä kumottavaa lasten kotihoidon tuesta annettua lakia sovellettaisiin jatkossa ”lasten kotihoidon tukea koskevassa asiassa”. Säännösehdotus vaikuttaa asiattoman väljältä ja siksi ehkä harhaanjohtavalta. Yleistä oikeusperiaatteista johtuu, että nyt kumottavaa lainsäädäntöä sovelletaan myös myöhemmin sen voimaantulon aikaisiin lasten kotihoidon tukea koskeviin asioihin. Asian erillinen säätely ei ole tarpeellista.

1. lakiehdotuksen 2 §:ssä on perheen määritelmä. On selkeyssyistä syytä epäillä, onko lainsäädäntöön aiheellista sisällyttää uudemman kerran tällainen aiemmista poikkeava käsitelmäärittely.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että 1.—6. lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että 7. lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, mutta se voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, jos valiokunnan lakiehdotuksen 11 §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, jäsenet Esko Helle /vas, Ulla Juurola /sd, Anneli Jäätteenmäki /kesk, Marjut Kaarilahti /kok, Juha Korkea-aho /kesk, Valto Koski /sd,

Heikki Koskinen /kok, Johannes Leppänen /kesk, Paavo Nikula /vihr, Riitta Prusti /sd ja Maija-Liisa Veteläinen /kesk sekä varajäsen Pekka Kuosmanen /kok.
